

Мирослав ВОЛОЩУК
(Івано-Франківськ, Україна)

УДК 930.1/355.44(477.83) «14»

Андрій ФЕДУРУК
(Чернівці, Україна)

ОБЛОГА ГАЛИЧА 1387 р.: НАРИС ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ*

Статтю присвячено оглядові зарубіжних істориків XVIII – початку XXI ст. з Росії, Польщі та Угорщини облоги міста і фортеці Галича 1387 р. силами польського короля Володислава II та його брата, литовського князя Вітовта. Відзначається посередній інтерес російських і угорських науковців, натомість з об'єктивних причин значно більшу ангажованість у тему польських колеґ. Останнє зумовлене обставинами розширення володінь династії Ягеллонів і піднесення Польського королівства на рубежі XIV–XV ст.

Ключові слова: Галич, замок, облога, королева Ядвіґа, воєвода Бенедикт, історик, історіографія, Росія, Польща, Угорщина.

Облога Галицької твердині об'єднаними силами короля Польщі Володислава II та литовського князя Вітовта 1387 р. безперечно належить до знакових подій української, польської та угорської історій, адже вона практично завершила поділ спадщини королівства Руської династії Романовичів. Тож не дивно, що ціла плеяда іноземних істориків XVIII – початку XXI ст. намагалася дати оцінку окресленим подіям, часом в дусі національних історіографій, із відчутним політичним присмаком, однак не без нових цікавих знахідок та інтерпретацій.

* Стаття є продовженням теми. Див.: Федорук А. Облога Галича 1387 р. у світлі вітчизняної історіографії // Галич. Збірник наукових праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2017. Вип. 2. С. 194–206.

Російська історіографія

Стосовно дослідження питань, які пов'язані з облогою Галича 1387 р. в російській історичній науці, то потрібно сказати, що на самих її початках належної уваги цій важливій події не приділяли. Так, у роботах Василя Татищева *«История Российская с самых древнейших времён»*¹ і Михайла Щербатова *«История Российская от древнейших времён»*² всю увагу звернуто на опис політичних і воєнних подій, які відбувалися в землях під владою Великого князівства Владимирського і Московського. Пояснюється це тим, що перші російські історики повністю ґрунтували свої праці на руській літописній традиції, яка не містить відомостей про Галич, та й загалом Галичину наприкінці XIV ст.

Зовсім не змінився стан вивчення означеної події, яким займалися історики в Російській імперії і в першій половині XIX ст. Зокрема Микола Карамзін у своїй *«Истории государства Российского»* хоча й повідомляє, що «Ягайло (в 1386 году) с согласия вельмож польских женился на Ядвиге, дочире и единственной наследнице их умершего короля Людовика, принял Веру латинскую в Кракове вместе с достоинством государя польского и крестил своей народ волею и неволею»³, проте жодного слова не говорить про інші політичні й воєнні події, які відбулися після укладення Кревської унії 1385 р. Повністю відсутнє висвітлення облоги Галича 1387 р. і в роботі Михайла Погодіна *«Историко-критические отрывки»*⁴.

В другій половині XIX ст. в російській історіографії намітилися вже деякі зрушення у вивченні зазначеної проблеми. Правда, у монументальній роботі Сергія Соловйова *«История России с древнейших времён»*⁵ ці тенденції в історіописанні ще мало простежуються. Подібне можна сказати і про Костянтина Бестужева-

¹ Татищев В. Собрание сочинений : в 8-ми т. (5-ти кн.). Москва : Ладомир, 1996. Т. 5–6 : История Российская. С. 162–164.

² Щербатов М. История Российская от древнейших времён. Санкт-Петербург : При Императорской Академии наук, 1781. Т. 4. С. 222–230.

³ Карамзин Н. История государства Российского : в 6-ти кн. (12-ти авт. т.). Москва : Изд-во «Книжный сад», 1993. Кн. 3 (т. 5–6). С. 57.

⁴ Погодин М. Историко-критические отрывки. Москва : В типографии А. Семина, 1846. Кн. 1. С. 19–35.

⁵ Соловьев С. Сочинения : в 18-ти кн. Москва : Мысль, 1988. Кн. 2. Т. 3–4 : История России с древнейших времён. С. 293–294.

Рюміна, котрий у своїх працях «О составе русских летописей до конца XIV века» і «Русская история»⁶ висвітлює факти, пов'язані з коронацією Ягайла на престол Польщі та хрещення Литви 1386 р. Проте вже в роботі Павла Брянцева «История Литовского государства с древнейших времен» згадується, що одним з наслідків укладення Кревської унії «[...] было окончательное присоединение Галиции к польской короне», і далі він каже: «[...] с этих пор Галицкая или Червонная Русь с городами: Львовом (столицею), Галичем, Холмом, Белзом, Червеном, Каменцом, Перемышлем, Кременцом и др. Оставались за Польшею до 1773 года»⁷. Натомість в праці Івана Філевича «Борьба Польши и Литвы-Руси за Галицко-Владимирское наследие» вже вперше конкретно вказується, що в ході походу Ядвіґи в Галичину «[...] польской “амазонке” не удалось однако завершить дело одними польскими силами, пришлось призвать на помощь литовских князей, – только они, очистивъ для поляковъ Галичь, вместе с темъ фактически устранили из Галичины последнего постороннего претендента»⁸. Та всі позитивні зрушення в російському історіописанні цього періоду щодо аспектів облоги Галича польським військом 1387 р. закінчуються. Яскравим прикладом цього є роботи Михайла Покровського «Русская история с древнейших времен»⁹ і Сергія Платонова «Лекции по Русской истории»¹⁰.

У першій чверті ХХ ст. вивчення означеної проблеми в російській історичній науці не поліпшилося. До прикладу, у працях Олександра Погодіна «Очерк истории Польши»¹¹, Матвія Любавського «Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии

⁶ Бестужев-Рюмин К. О составе русских летописей до конца XIV века. Санкт-Петербург : Печатано в тов. А. Траншеля, 1868 С. 377; Его же. Русская история. Санкт-Петербург : Типография А. Траншеля, 1885. Т. 2. Вып. 1. С. 7–32.

⁷ Брянцев П. История Литовского государства с древнейших времен. Вильна : тип. А. Г. Сыркина, 1889. С. 211.

⁸ Филевич И. Борьба Польши и Литвы-Руси за галицко-владимирское наследие. Санкт-Петербург : Типография В. С. Балашева, 1890. С. 118.

⁹ Покровский М. Избранные произведения : в 4-х кн. Москва : Мысль, 1966. Кн. 1 : Русская история с древнейших времён. Т. 1–2. С. 457.

¹⁰ Платонов С. Лекции по русской истории. Санкт-Петербург : Столичная Скоропечатня, 1899. Вып. 1. С. 116.

¹¹ Погодин А. Очерк истории Польши // История Польши / сост. С. Шумов и А. Андреев. Москва : Монолит-Евролинц-Традиция, 2002. С. 22–27.

включительно»¹² та Євгенія Шмурла «История России 862–1917»¹³ при викладі подій історії Великого князівства Литовського чи Польського королівства окреслена тема відсутня.

Що ж стосується російської радянської історіографії, то в ній, хоча вже й на іншій методологічній основі, читаються властиві для попереднього періоду історіописання тенденції. Яскравим прикладом тут виступають багатотомні колективні роботи «Очерки истории СССР. Период феодализма IX–XV вв.»¹⁴ за редакції Бориса Грекова та «История СССР с древнейших времен до наших дней»¹⁵, відповідальним редактором якої був Михайло Тихомиров. Відповідні розділи і підрозділи до цих монументальних праць часто писали білоруські, українські й молдавські радянські історики, але загальне редагування з урахуванням усіх ідеологічних вимог проводилося в Академії наук СРСР у Москві. В цих роботах фіксуються тільки загальні згадки про те, що поляки відвоювали в угорців Галичину 1387 р. Те саме можна сказати і про кількатомне академічне видання «История Польши»¹⁶ за редакції Володимира Королюка, де облога Галича 1387 р. майже відсутня.

З авторських праць цього періоду російського історіописання можна назвати й праці Ігоря Грекова «Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV–XVI вв.» і «Восточная Европа и упадок Золотой Орды (на рубеже XIV–XV вв.)»¹⁷, в яких відвоювання поляками Галичини не розглядається, а більше звертається увага на політику Литви як об'єднавчого центру руських земель. Ще одну робота

¹² Любавский М. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно. Москва : Московская художественная печать, 1915. С. 36–50.

¹³ Шмурло Е. История России 862–1917. Мюнхен : Издательство Книжного Магазина «Град Китеж», 1922. С. 68–69.

¹⁴ Очерки истории СССР. Период феодализма IX–XV вв. / Б. Греков (отв. ред.) : в 2-х ч. Москва : Изд-во АН СССР, 1953. Ч. 2. С. 518–520.

¹⁵ История СССР с древнейших времён до наших дней : в 2-х сериях, 20-ти т. Москва : Наука, 1966. Сер. 1. Т. 2 / М. Тихомиров (отв. ред.). С. 408–412.

¹⁶ История Польши / под ред. В. Королюка : в 3 т. Москва : Изд-во АН СССР, 1954. Т. 1. С. 119–120.

¹⁷ Греков И. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV–XVI вв. Москва : Издательство восточной литературы, 1963. С. 39–50; Греков И. Восточная Европа и упадок Золотой Орды (на рубеже XIV–XV вв.). Москва : Наука, 1975. С. 182–195.

«Древнерусское наследие и исторические судьбы восточного славянства»¹⁸, в якій аналізована подія не знайшла свого хоча б побіжного відображення, написали Володимир Пашута, Борис Флоря і Анна Хорошкевич.

З настанням пострадянського періоду тенденції у висвітленні означеної проблеми в російській історіографії не змінилися. Так, Антон Горський у своїй книжці «Русские земли в XIII–XIV веках: пути политического развития» банально зазначив, що «[...] усиление позиций Литвы в Юго-Западной Руси вызвало противодействие со стороны Польши, и после продолжительной борьбы, в которой приняли активное участие ордынские силы, в 1352 г. Галицкая земля отошла к Польскому королевству, а Волынь осталась за Великим княжеством Литовским»¹⁹. Про те, що остаточно приєднали Галичину і обложило Галич військо Ядвіґи і Яґайла, немає ні слова. Те саме можна сказати і про нещодавно видану «Историю Украины»²⁰, яку написали Ігор Данилевський, Тетяна Таїрова-Яковлева, Олександр Шубін і Віктор Мироненко. В цій колективній праці про облогу Галича 1387 р. взагалі не згадано.

Угорська історіографія

Природно, що в угорській історичній науці XIX – початку XXI ст. облога Галича 1387 р. мала б викликати неабияку увагу з огляду на тривалі спроби королів з династії Арпадів та Анжу впродовж кінця XII – першої половини XIII ст., а згодом упродовж середини – другої половини XIV ст. закріпити свої впливи в Галицькій землі. Отже, перехід міських осередків краю під владу королеви Ядвіґи внаслідок організованого походу, підсиленого згодом іншими польськими і литовськими силами, не міг, здавалося б, залишити угорських науковців байдужими. Однак, як бачимо, стан історіографічних напрацювань далекий від ідеального.

Постання 1825 р. Угорської академії наук та утворення 1867 р. дуалістичної Австро-Угорської монархії створили належне підґрунтя для

¹⁸ Пашута В., Флоря Б., Хорошкевич А. Древнерусское наследие и исторические судьбы восточного славянства. Москва : Наука, 1982. С. 69–134.

¹⁹ Горский А. Русские земли в XIII–XIV веках: пути политического развития. Москва : Издательский центр Института российской истории РАН, 1996. С. 36.

²⁰ Данилевский И., Таирова-Яковлева Т., Шубин А., Мироненко В. История Украины. Москва : Алетей, 2015. С. 97.

історичних студій загалом, а вивчення русько-угорських історичних зв'язків доби середньовіччя зокрема²¹. Однак попри помітні зрушення в цьому напрямі події 1387 р. під стінами Галицького замку виявилися далекими від пріоритетів науковців, як це чітко бачимо з цілого ряду як комплексних узагальнюючих з історії Угорщини праць («*Угорська національна історія*» за редакції Шандора Сіладьї, зокрема третій том «*Династія Анжу та її нащадки 1301–1439*» авторства Онтала Пора та Дьюлі Шенґера)²², так і цілого ряду спеціалізованих, присвячених XIV ст., праць Шандора Маркі²³, Онтала Пора²⁴, Мора Вертнера²⁵ та ін. У кращому разі обставини, як угорський воєвода Бенедикт втратив Галич влітку 1387 р., констатувалися одним реченням. Привабливішим виглядало вивчення західної політики короля Сигізмунда Люксембурзького та королеви Марії.

Події Першої світової війни, розпад Австро-Угорщини та постання Угорщини в нових політико-адміністративних межах не змінили дослідницьких настроїв науковців попри добросусідські стосунки з II Річчю Посполитою, що після 1923 р. остаточно взяла під контроль історичну Галичину і місто Галич. Принагідно можемо побачити це із праць Пала-Бало Ньярі «*Польща та Анжу*»²⁶, а також нової комплексної

²¹ Волощук М. «Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2014. С. 42–45.

²² A magyar nemzet története / szer. S. Szilágyi. Budapest : Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat betűvel, 1895. K. 3. До слова, як у підрозділі «*Крокування Сигізмунда до трону*» (Old. 393–405), так і в розділі «*Рух Сигізмунда за угорською короною*» (Old. 393–487), що певною мірою обіймає події 1387 р., східний напрям політики короля взагалі не відображений.

²³ Márki S. Mária, magyarország királynéja 1370–1395. Budapest : Franklin-társulat Könyvnyomdája, 1885. Old. 106.

²⁴ Pór A. Magyar-ruthen érintkezések. A magyar anjak igényei a lengyel tronra // Erdelyi nemzeti és régiségteriből Muzéum, Kolosvár. 1902. Évf. 38. Old. 102–134; idem, Magyar-lengyel érintkezések a XIV–ik században // Századok. 1903. Évf. 37. Old. 308–326.

²⁵ Wertner M. Magyar hadjáratok a XIV–ik században // Századok. 1905. Évf. 39. Old. 420–451 (зокрема – 448).

²⁶ Nyáry Bárá Pál. Lengyelország és a Anjouk. Budapest : A Magyar Mickiewicz Társaság kiadása, 1938. Old. 19–20.

восьмитомної «Історії Угорщини» авторства Балінта Гомана і Дьюлі Секфю. У присвяченому обставинам приходу Сигізмунда до влади в Угорщині підрозділі «Руйнація польсько-угорської унії» автори лише окреслили непрості стосунки з королем Польщі Владиславом Ягайлом та зауважили, що останній взяв під контроль Галич у контексті власної молдовської політики²⁷. Такими ж лаконічними є оцінки Дежьо Дюммерта в його монографії «Слідами династії Анжу»²⁸.

Повоєнні роки і друга половина ХХ – початок ХХІ ст. не змінили тенденцій історичних студій в Угорщині, до пріоритетів яких східна політика династій Арпадів і Анжу входила хіба спорадично. Принагідно можемо це побачити на прикладі спадщини угорського академіка Дьюлі Кріштова. Попри гідно оцінені заслуги науковця у царині студій русько-угорських історичних зв'язків доби Середньовіччя²⁹ у цілому ряді одноосібних³⁰ та колективних праць³¹, присвячених окресленій добі, він взагалі оминав облогу Галича 1387 р. своєю увагою. Найвідоміша з науковців русько-угорських взаємин Марта Фонт зосередилася головню на вивченні ХІІ–ХІІІ ст.³² Натомість руська (галицька) політика угорських володарів ХІV ст., як бачимо з робіт Маюса Елемера³³, Івана Бертенї³⁴,

²⁷ Homan B., Szekfű Gy., Magyar történet : 8 k. Budapest : Királyi Magyar egyetemi nyomda, 1936. K. 3. Old. 312–313.

²⁸ Dümmer D. Az Anjou-ház nyomában. Szombathely : Sylvester János Nyomda, 1982. Old. 510.

²⁹ Волощук М. Русско-венгерские отношения эпохи Даниила Галицкого: обзор венгерской историографии // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2005. Серия 2. № 2. С. 10–11. Його ж. Русько-угорські відносини періоду Данила Романовича в оцінці угорської історіографії другої половини ХХ – початку ХХІ ст. // Княжа доба : історія і культура. 2007. Вип. 1. С. 92–94.

³⁰ Kristó Gy. Az Anjou-kor háborúi. Budapest : Zrinyi Katonai Kiadó, 1988. Old. 179–181 (автором окреслений період, що навіть не охоплює до кінця часи правління династії Анжу, закінчуючись на 1382 р., тобто, зі смертю Людовіка І).

³¹ Engel P., Kristó Gy., Kubinyi A. Magyarország története 1301–1526. Budapest : Osiris Kiadó, 1998. Old. 123–127.

³² Волощук М. «Русь» в Угорському королівстві. С. 48 (див. також бібліографію).

³³ Mályusz E. Zsigmond király uralma Magyarországon. Budapest : Gondolat, 1984. Old. 29.

³⁴ Bertényi I. Magyarország az Anjouk korában. Budapest : Gondolat, 1987.

Сіларда Шюттьо³⁵ чи автора серії досліджень з угорсько-польських відносин XIV ст. Даніеля Багі³⁶, і надалі залишалася на маргінесі.

Польська історіографія

Зовсім інакше виглядають рефлексії щодо облоги Галича 1387 р. в польській історичній науці, формування якої стартувало на рубежі XVIII–XIX ст. не без впливу Адама Нарушевича. Хоча автор свою *«Історію польського народу»* завершив 1386 роком, втім галицька тематика у принципі не була для нього чужа³⁷, давши поштовх багатьом його наступникам її активно розвивати.

Вже за декілька років попри складні для розподілених Австрією, Пруссією і Росією польських земель часи науковці неодноразово поверталися у своїх студіях до періоду становлення і розширення Польського королівства, зокрема на рубежі XIV–XV ст. Сприяла цьому активна археографічна робота, започаткування одразу кількох видавничих серій джерел, які суттєво розширювали горизонти знань про минуле. Так, у *«Польській історії»* Міхала Балінського події під стінами Галицького замку 1387 р. описано так: «Коли Яґайло хрестив і заспокоював Литву, королева натомість відібрала і польською залогою осадила досі утримувані угорцями замки на Русі Червоній: Львів, Галич,

³⁵ Süttő Sz. Anjou-Magyarország alkonya. Magyarország politikai története Nagy Lájostól Zsigmondig, az 1384–1387 évi belviszályok okmánytárával : 2 k-ban. Szeged : Belvedere, 2003. K. 1. Old. 67–72 (частина книги під назвою *«Упорядкування польських стосунків»* ніяк не рефлектує до подій 1387 р.)

³⁶ Bagi D. Nagy Lajos lengyelországi uralmának megítélése a lengyel történetírásban // *Hid a százados felett. Tanulmányok László Katus 70. születésnapjára* / szer. P. Hánák, M. Nagy. Pécs : University Press, 1997. Old. 45–59; idem. Wpływy i znaczenie szlachty polskiej i węgierskiej pod koniec XIV wieku. Proba porównania przywileju budzińskiego z 1355 r. z przywilejem koszyckim z 1374 r. w świetle potwierdzenia Złotej bulli r. 1351 // *Polska i Węgrzy w kulturze i cywilizacji europejskiej* / pod red. J. Grell. Kraków : Międzynarodowe centrum kultury, 1997. S. 35–45; idem. Sclavonia a Magyar-lengyel krónikában // *«Köztes-Európa» vonzásában. Ünnepi tanulmányok Font Márta tiszteletére* / szer. D. Bági, T. Fedeles, G. Kiss. Pécs : Kronosz, 2012. Old. 45–58.

³⁷ Naruszewicz A. *Historia narodu polskiego* : w 10 t. Lipsk : u Breitkopf & Haertel, 1836. T. 10. S. 29, 31, 69.

Ярослав, Перемишль, Теребовлю та ін.»³⁸. На основі аналізу нових джерел розлогіше проблематику відобразив Кароль Шайноха: «Зрештою відбулося втілення Червоної Русі до королівства в цілому спокійно [...] Колишній головний урядник угорський Емерик, віддавши руську землю доньці небіжчика короля Людовіка, повернувся до Угорщини і ще того ж року набув там високий уряд. Тільки угорський міський урядник Галича, якийсь Бенедикт, не хотів полякам відкрити свого замку. Слід було вжити щодо нього військових заходів. Тому затягнулося остаточне зайняття Червоної Русі аж до літа [...] Дещо раніше підтягнулися до Галича з волинських, очевидно, країв різні брати-князі литовські, а саме Вітовт, Юрій Белзький, Федір Ратненський, Василь Пінський, Федір Володимирський, Шимон Степанський і Юрій Слуцький. Вони насамперед зайнялися залагодженням справи між Польською Коронаю і непіддатливим старостою Галича Бенедиктом. Оточивши силою зброї його старе городище, вони змусили його піддатися за умови, що король Ягайло прийме його під свою протекцію. Князі дали йому таке запевнення, і Бенедикт відчинив замок королівським людям. Правдоподібно гарантії тих князів за майбутню Бенедиктову вірність і кілька сіл, які йому невдовзі подарував король у Львівській, Белзькій і Жидачівській землях, вирішили цю справу. Тривало це від вересня до жовтня»³⁹.

Упродовж XIX ст. польські науковці в унісон продовжували підкреслювати визначну роль Галицького замку в подіях 1387 р., вивчаючи водночас його становлення, етапи забудови тощо. Так, Алоїз Шарловський зазначав, що на Замковій горі Галича наприкінці XIV ст. за часів Владислава Ягайла «[...] вже існував замок, який мультанські господарі тримали у заставі і зберігали тут свої скарби»⁴⁰. Аналогічно міркував блискучий дослідник галицьких старожитностей Олександр Чоловський. На сторінках «*Давніх замків та укріплень на Галицькій Русі*» він датував зведення Галицького замку *terminus post quem* 1350–1352 рр.

³⁸ Historia Polski / przez M. Balińskiego. Warszawa : Nakładem Gustawa Leona Glücksberga, księgarza, 1844. S. 88–89.

³⁹ Szajnocha K. Jadwiga i Jagiełło. Opowiadanie historyczne. 1374–1413. Lwow : Nakładem autora, 1861. T. 3. S. 284–285.

⁴⁰ Шарловський А. Станиславів і Станиславівський повіт з погляду історичного та географічно-статистичного. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2009. С. 144.

«Як осідок старост та головне укріплення Галицької землі відігравав замок в її історії не останню роль», – підсумував науковець⁴¹. У своїй «Історії Південної Русі до занепаду Речі Посполитої» Олександр Яблоновський події 1387 р. схарактеризував так: «Угорські старости, не маючи підтримки, віддавали замки добровільно; єдиний лише галицький староста Бенедикт певний час опирався»⁴². Постать угорського воєводи Бенедикта, останнього захисника Галицького замку, в польській історичній науці XIX – початку XX ст. теж залишалася серед пріоритетних. Генезу його уряду, родинну належність, сімейні статки і коротко обставини захисту Галича влітку – восени 1387 р. так чи інакше вивчали Казимир Стадніцький⁴³, Антоні Прохазка⁴⁴, Фелікс Конечний⁴⁵, Людвік Ерліх⁴⁶ та ін.

Безперечно актуалізували такий інтерес події Першої світової війни 1914–1918 рр., становлення упродовж 1918–1919 рр. Другої Речі Посполитої та Західноукраїнської Народної Республіки, польсько-українські конфлікти як у військовій, так і суспільній та інтелектуальній площині, боротьба за власне історичне минуле, в якому Галич посідав чільне місце для обох народів. Здобувши перемогу над українцями і закріпивши її в дипломатичній площині 1923 р., польські автори отже не без заполітизованого пафосу впродовж 20–30-х рр. XX ст. не раз намагалися підкреслювати спадкоємність впливів саме Польщі в Галичині. Втім не завжди це вдавалося продемонструвати на прикладі

⁴¹ Czołowski A. Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej. we Lwowie : Nakładem autora, 1892. S. 19.

⁴² Jabłonowski A. Historya Rusi Południowej do upadku Rzeczy-Pospolitej Polskiej. w Krakowie : Akademia Umiejętności, nakładem Funduszu Nestora Bucewicza, 1912. S. 84.

⁴³ Stadnicki K. Synowie Gedymina. Lwów : nakładem Ignacego Stadnickiego, 1881. S. 21.

⁴⁴ Prochaska A. Król Władysław Jagiełło. w Krakowie : Akademia Umiejętności, 1908. T. 1. S. 78; Ejusdem. Dzieje Witolda wielkiego księcia Litwy. Wydanie 2. Kraków : Universitas, 2008. S. 56.

⁴⁵ Koneczny F. Dzieje Polski za Jagiellonów. Kraków : Nakładem Krak. Towarzystwa oświadem ludowej główny skład w księgarni spółki wydawniczej polskiej, 1903. S. 42.

⁴⁶ Ehrlich L. Starostwa w Halickiem w stosunkach do Starostwa lwowskiego w wiekach średnich (1390–1501) // Studia nad historią prawa polskiego / pod red. O. Balzera. we Lwowie : Nakładem Towarzystwa dla popierania nauki polskiej z Funduszu Bolesława Orzechowicza, 1914. T. 6. Z. 1. S. 34.

конкретно Галича. Зокрема у статті Станіслава Закжевського «Вплив руської справи на Польську державу в XIV ст.» про події 1387 р. читаємо: «Коли дещо пізніше 1387 р. Ядвіґа вступила на Русь, місцеве суспільство щодо неї мало лише одне побажання – не відлучити в майбутньому край від Польщі, що в урочистій формі було підтверджено привілеями [...] Не піддався королеві лише Галич, обсаджений угорцями, який зайнято лише після облоги, проведеної за співучасті надісланих литовських військ»⁴⁷. Аналогічні мотиви спостерігаються і в роботах іншого відомого міжвоєнного історика, спеціаліста з руської і галицької проблематики Генрика Пашкевича. Автор радше волів підкреслити наміри молодого королівського подружжя 1387 р. повернути Галич у склад Польського королівства з рук угорських урядників⁴⁸. Деякі науковці, як-от Йозеф Скушипек, у своїх аргументах апелювали до міждинастичних угод 1350–1380-х рр., за якими начебто Галицька земля все-таки мала б залишитися за польськими королями, а не угорськими⁴⁹. Отже, аналізуючи події облоги Галича 1387 р., історик дійшов цікавого висновку про те, що королеви Ядвіґи взагалі під стінами замку радше не було. Вона зі здобуттям Львова, очевидно, повернулася до Кракова. Натомість раніше вигнані звідусіль її військами угорські залоги в Галичі зібрав під своїм командуванням галицький воєвода Бенедикт. Облогу ж місцевої твердині здійснювали головно сили литовського князя Вітовта, а також ряду волинських володарів, перелічених 11 серпня 1387 р. в одному з актів Яґайлового брата⁵⁰.

З початком Другої світової війни, загибеллю впродовж 1939–1945 рр. на фронтах і в концентраційних таборах багатьох польських істориків, зокрема й медієвістів, відновлювати вивчення середньовічної спадщини країни в багатьох випадках доводилося ледь не з нуля. При цьому включення Польщі до соціалістичного табору змінило «порядок денний»

⁴⁷ Zakrzewski St. Wpływ sprawy ruskiej na państwo Polskie w XIV w. // *Przegląd historyczny*. 1921–1922. T. 23. Z. 1. S. 118–119.

⁴⁸ Paszkiewicz H. O genezie i wartości Krewa. Warszawa : Skład główny Gebethner i Wolff, 1938. S. 139.

⁴⁹ Skrzypek J. Południowo-wschodnia polityka Polski od koronacji Jagiełły do śmierci Jadwigi i bitwy nad Worskłą (1386–1399) // *Archiwum Towarzystwa naukowego we Lwowie*. Lwów : Nakładem Towarzystwa naukowego, 1936. Dział 2. T. 21. Z. 1. S. 25–26.

⁵⁰ *Ibidem*. S. 28–29.

студій як у тематичному, так і в методологічному плані. Галицька проблематика опинилася у певному дослідницькому вакуумі, коли радянські історики не декларативно вважали велетенську за обсягом усебічну спадщину міста і краю XIV–XVIII ст. радше польською історією, не поспішаючи її вивчати. Аналогічно впродовж 50–80-х рр. XX ст., із включенням колишніх «кресів» до складу СРСР 1945 р., не надто активно поверталися до неї й польські науковці.

Відзначаючи вагомість опанування Польським королівством Галицької Русі задля «колонізаційної експансії»⁵¹, історики Польської Соціалістичної Республіки і далі трактували військову кампанію 1387 р. як «[...] звичайне повернення належної Польщі за останнього Пяста землі, потім безправно відлученої від Корони»⁵². Генрик Скшипек, підкреслюючи, що Львів у політиці Яґайла і Ядвіґи, безперечно, посідав чільне місце, припускав, що мешканці Галича мали б солідаризуватися з львів'янами в підтримці королівської пари, адже опір польсько-литовським військам у першій половині 1387 р. чинили винятково в місцевому замку силами лише угорського ґарнізону⁵³. При цьому, як слушно можна прочитати у працях Войцеха Білінського⁵⁴ чи Казимира Мишлінського⁵⁵, після 1387 р. Яґайло всіляко дбав про розширення лояльності в середовищі впокороної угорської знаті Галича і краю, їхні дальші кар'єри при дворі, шлюби з представницями місцевих еліт і т. п.

⁵¹ Dąbrowski J. Korona Królestwa Polskiego w XIV wieku. Studium z dziejów rozwoju polskiej monarchii stanowej. Kraków : Universitas, 2010. S. 63.

⁵² Skorek H. Wł. Z dziejów polityki miejskiej na Rusi Czerwonej w początkach władztwa Jagiełłonów (1387–1395) // Acta Universitatis Lodziensis. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki humanistyczno-społeczne. Seria 1. Z. 29. 1978. S. 97. У тому ж дусі висновки Зенона Норберта Новака в монументальній «Історії польської дипломатії» (Historia dyplomacji polskiej (połowa X w. – 1572) / pod red. M. Biskupa // Historia dyplomacji polskiej (połowa X–XX ww.): w 4 t. / pod red. G. Labudy. Warszawa : PWN, 1980. T.1. S. 320.

⁵³ Skorek H. Wł. Op. cit. S. 101–102.

⁵⁴ Dzieło Jadwigi i Jagiełły. W sześćsetlecie chrztu Litwy i jej związków z Polską / wybor i oprac. W. Biliński. Warszawa : Wyd-wo Archidiecezji Warszawskiej, 1989. S. 77–78.

⁵⁵ Myśliński K. Dzieje kariery politycznej w średniowiecznej Polsce. Dymitr z Goraja (1340–1400). Lublin : Wyd-wo Lubelskie, 1981. S. 189–190.

Окреслені сюжети та й назагал «сентименти» до історичної Галицької землі (краще відомої в сучасній Польщі під назвою «Червона Русь») не залишалися осторонь польської історіографії на рубежі ХХ–ХХІ ст. Свідченням цього слугує, наприклад, спеціальне бібліографічне видання Здзіслава Будзинського⁵⁶. В узагальнюючих натомість виданнях 90-х рр. події 1387 р. трактувалися десь так: «Того ж року польські війська “на чолі” із самою Ядвігою вступили на Русь і усунули звідти угорські залоги, приєднавши ціле “руське королівство” до Польщі»⁵⁷, або ж «[...] попри протест з боку Владислава Опольчика угорські залоги вступилися з руських градів майже без опору. Лише Галич намагався захищатися, але після надання Ядвізі допомоги від Вітовта й він був змушений капітулювати»⁵⁸, чи «[...] не тільки Галицька Русь, але й Луцька земля (не пізніше ніж 1388 р.) була віддана під безпосереднє управління коронних старост. Щобільше, поширення польських впливів сягнуло вглиб Руси»⁵⁹.

Унікаючи, з одного боку, оповіді про опір польським загонам під Галичем, а з другого, нотуючи вплив на молоду королеву Ядвігу під час

⁵⁶ Budzyński Z. Bibliografia z dziejów Rusi Czerwonej (1340–1772). Rzeszów : Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie, 1990. 357 s.

⁵⁷ Dzieje Polski do roku 1501 : w 3 t. Wydanie czwarte zmienione / pod red. J. Topolskiego. Warszawa : PWN, 1993. T. 1. S. 217.

⁵⁸ Baczkowski K. Dzieje Polski późnośredniowiecznej // Wielka historia Polski : w 10 t. / komitet redakcyjny St. Grodzicki, J. Wyrozumski, M. Zgórnjak. Kraków : Fogra oficyna Wydawnicza, 1999. T. 3. S. 72. Див. також схожі оцінки в одній із праць Єжи Вирозумського (Wyrozumski J. Sprawa Rusi Halicko-Włodzimierskiej i Podola w stosunkach polsko-węgierskich wczesnej epoki Jagiellońskiej // Węgry-Polska w Europie Środkowej. Historia-Literatura. Księga pamiątkowa ku czci profesora Wacława Felczaka / pod red. A. Cetnarowicza, Cs. G. Kissa, I. Kovácsa. Krakowa : Wyd-wo profesjonalnej Szkoły biznesu, 1997. S. 44–50).

⁵⁹ Łowmiański H. Polityka Jagiellonów. Poznań : Wyd-wo Poznańskie, 1999. S. 62. Оригінальний висновок відчутного впливу закриття монетного двору у Львові на результат походу польських і литовських військ березня – серпня 1387 р. під Львів і Галич у виданні «Гроші й війна. Білорусь – Литва – Латвія – Польща – Словаччина – Україна» запропонував український історик Андрій Крижанівський (Kryżaniwskij A. Czy wojny w XIV–XV wieku odbijały się na stopie monet Rusi Halickiej? // Pieniądz i wojna. Białoruś – Litwa – Łotwa – Polska – Słowacja – Ukraina. Supraśl, 9–11. września 2004. Materiały z VI Międzynarodowej Konferencji Numizmatycznej. Warszawa : Polskie Towarzystwo Numizmatyczne. Zarząd Główny, 2004. S. 83), чий погляд, на жаль, не потрапив до першої частини статті.

окресленої кампанії руських з походження еліт, зокрема Дмитра з Гораю, Францішек Селіцький на сторінках *«Польсько-руських культурних відносин до кінця XV ст.»* наслідки походу 1387 р. підсумував так: «Угорське врядування [1378–1387 рр. – М. В., А. Ф.] вочевидь добре далось взнаки галичанам, бо коли 1388 р. між ними поширилася звістка, що хтось інший має заволодіти їхньою землею, руською столицею – Львовом, – вони відправили представників до польського короля Владислава Ягайла з проханням, щоб Русь залишилася під польським правлінням»⁶⁰.

Насамкінець вартувало б відзначити появу на рубежі ХХ–ХХІ ст. кількох біографічних нарисів про ключові постаті окреслених під Галичем 1387 р. подій. Так, у працях Ядвіґи Стабінської⁶¹ і Єжи Вирозумського, котрі вивчали діяльність Ядвіґи, похід королівських сил на Русь вважається «[...] реституцією порушених прав Корони Польського королівства»⁶². Як на сторінках біографічного нарису про короля Владислава Ягайла підсумували Стефан Кучинський⁶³, а згодом Ядвіґа Кжижанякова та Єжи Охманський, кампанія 1387 р. супроводжувалася наданням нових та підтвердженням старих привілеїв руським містам, що, однак, впродовж березня – квітня не мало впливу на угорську залозу Галича. Втім капітуляція міста перед силами Вітовта для воєводи Бенедикта все-таки завершилася почесно і з набуттям нових земель⁶⁴. «Політичним та престижним триумфом» окреслював здобуття Галицької землі 1387 р. історик із Познані Ярослав Нікодем, переповідаючи головню

⁶⁰ Sielicki F. *Polsko-ruskie stosunki kulturalne do końca XV wieku*. Wrocław : Wyd-wo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1997. S. 102.

⁶¹ Stabińska J. *Królowa Jadwiga / wstęp kard. K. Wojtyła*. Kraków : Wyd-wo Znak, 1997. S. 65.

⁶² Wyrozumski J. *Królowa Jadwiga. Między epoką Piastowską a Jagiellońską*. Kraków : Universitas, 2006. S. 108.

⁶³ Kuczyński Stefan M. *Król Jagiełło ok. 1351–1434*. Katowice : Wyd-wo Ministerstwa obrony narodowej, 1985. S. 74.

⁶⁴ Krzyżaniakowa J., Ochmański J. *Władysław Jagiełło*. Wydanie drugie uzupełnione. Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 2006. S. 163–164 (див. також: Krzyżaniakowa J., Ochmański J. *Władysław Jagiełło*. Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1990. S. 158–159).

відомі ще з XIX ст. події непростої облоги Галича⁶⁵. Не відзначалися унікальністю саме в цьому аспекті й блискучі нариси біографії Владислава Опольського та його оточення 1370–1401 рр., які виконав Єжи Сперка з Катовіц⁶⁶. Історик головню підкреслив, що генеральний угорський староста краю Андрій діяв відповідно до ситуації за вказівками свого господаря – Владислава Опольчика. Однак, вірогідно, на дуже почесних умовах він вирішив за потрібне віддати ключові міста Галицької землі полякам⁶⁷.

Найважливішим здобутком польської історіографії в окресленій темі на початку XXI ст. стало те, що Ян Тенґовський віднайшов датований 14 жовтня 1387 р. диплом про невідоме надання Владиславом Яґайлом Бенедиктові та його братам Андрієві і Стефанові, які влітку 1387 р. захищали Галич від польсько-литовських сил. Документ, відомий з копії XVI ст., торунський історик виявив серед рукописів Бібліотеки Польської академії наук у Курніку. Цікаво, що одним зі свідків його укладення був *Dimitrius thesaurarius aule nostre*, тобто русин з походження Дмитро з Ґораю⁶⁸. При цьому історик проаналізував біограми угорських фігурантів акта крізь призму подій *terminus ante quem* та *terminus post quem* 1387 р., відзначаючи нетривале володіння наданими польським королем земель на Самбірщині⁶⁹.

Загалом варто відзначити непропорційність зацікавлення подіями облоги Галича 1387 р. російськими, угорськими і польськими науковцями, з яких лише останні найдокладніше і ґрунтовно вивчили одну з вагомих

⁶⁵ Nikodem J. *Jadwiga król Polski*. Wrocław : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 2009. S. 243.

⁶⁶ Sperka J. *Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370–1401. Studium o elicie w relacjach z monarchą*. Katowice : Wyd-wo Uniwersytetu Śląskiego, 2006. S. 154, 181, 211, 342.

⁶⁷ Ejustdem. *Władysław książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330 – 8 lub 18 maja 1401)*. Kraków : Avalon, 2012. S. 167.

⁶⁸ Тенґовський J. *Nieznane nadanie Władysława Jagiełły dla Benedykta węgierskiego kasztelana Halicza, i jego braci. Przyczynek źródłowy do dziejów Rusi Halickiej // Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych / pod red. W. Bukowskiego i T. Jurka*. Kraków : Societas Vistulana, 2012. T. 2. S. 1341–1348. Див. також повний бібліографічний опис дочасних видань акту Вітовта від 11 серпня 1387 р. для угорських захисників Галича.

⁶⁹ *Ibidem*. S. 1343–1344.

сторінок виходу на політичну мапу Європи династії Ягеллонів. Для науковців з Росії й Угорщини події під Галичем 1387 р. були не більше ніж одним з епізодів розширення впливів Польщі на схід, а тому відтворювалися в дослідженнях вкрай лаконічно.

Myroslav Voloshchuk (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Andrii Fedoruk (Chernivtsi, Ukraine)

Siege of Halych in 1387: an outline of foreign historiography

The article is devoted to the review of foreign historians of the XVIII – early XXI centuries from Russia, Poland, and Hungary on the siege of the city and the fortress of Halych in 1387 by the Polish King Volodyslav II and his brother, the Prince of Lithuania Vitovt. While Russian and Hungarian historians had only a mediocre interest, Polish colleagues showed much greater engagement in the topic for objective reasons. The latter is conditioned by the circumstances of the expansion of the possessions of the Jagiellonian dynasty and the rise of the Polish Kingdom at the turn of the fourteenth and fifteenth centuries.

Keywords: *Halych, castle, siege, queen Jadwiga, voivode Benedykt, historian, historiography, Russia, Poland, Hungary.*